

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Tractatus De Executoribus Vltimarvm Volvntatum duorum
celeberrimorum iurisconsultorum**

Canis, Johannes Jacobus

Constantia, 1593

VD16 ZV 2896

Secvnda Tractatus Particvla.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63406](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63406)

DE EXECVT VLTII. VOLVN.
*SECUNDA TRACTA-
TVS PARTICVLA.*

S V M M A R I V M.

1. Executoris testamentarij, & commissarij officium & num. 36. Item, qualis ille debeat esse quoue consilio adsumatur.
2. Executor testamenti, ignominiae nota carere debet alioquin remouendus. num. 5.
4. Iuris ordo, in paruis rebus non attenditur.
7. Executor testamenti, in soluendo aere alieno contracto à defuncto, rationem personae habere debet, & ita in quolibet debito, quod sibi incumbit. & num. 8.
9. Executor testamenti, facultatum modum spectare debet, in legatis, fideicommissis, & debitis soluendis.
10. Dispositio fieri nequit super non ente.
11. Hereditatis pondus, vnde expendatur.
12. Executor testamenti, appositor est locuples, quam pauper. Et quid ita. vtcunq; tamen: sui rationem habere debet.
13. Culpa in re propria tolerabilis, in aliena damnatur.
14. Pietatis & misericordiae commendatio.
15. Theologiae cum Philosophia morali, & arte oratoria consensus.
16. Passio non fit assuetis: sed ei per exercitium fit incrementum.
17. Executoris cautio.
18. Executoris excusationes ab onere & munere subeundae executionis.
19. Executionis testamenti munus, excusationibus repudiare: honestius, quam dolo vel culpa rejci.
20. Executor non est vltro citroq; ascissendus. Et quid ita.

21. Executoris munus quò referendum.
22. Iudex delegatus rescripti formam debet in-
tueri: necvltra progredi.
23. Executor, cui nulla ratio executionis præscri-
pta est à testatore, legibus niti debet.
24. Philosophia moralis ad theologiam declina-
uit.
25. Executor cui nihil præscriptum à testatore,
moribus & consuetudine niti debet: quorù ma-
gna est vis authoritasq;. Et quid si illa deficiat.
26. Executoris testamentarij munus, præscriptaq;
disciplina.

Secunda nunc operis nostri Particula se-
quitur de commissario & executore iam
constituto & creato, quemadmodum in opere
se debeat exercere. in qua quidem Particula
nos quatuor capita considerabimus.

Primum, quid agere in genere quenq; ipso-
rum oporteat.

Secundùm quid faciet testamentarius.

Tertiùm, quid aget episcopus, siue legitimus

Quartùm verò, quid datiuum agere con-
gruat.

Quæro igitur primò, quid quilibet exe-
cutor, vel commissarius agere debet. † Existi-
mo eum oportere primò prudentem, & postea
sapientem fore: quia ad perficiendam vlti-
mam voluntatem, adsumitur, & ad satisfa-
ciendum

ciendum illi, qui eius fidem, bonitatem, soler-
 tiamq; probauit: creditor enim eius ille vide-
 tur existere; iuxta iurisconsulti sententiam in
 l. 1. ff. si cer. pet. & ad euitandum non solum
 æris ignominiaq; periculum, verum etiam ani-
 mæ detrimentum, Quando quidem qui non ex-
 equitur, vt decet, vltimæ voluntatis sibi à te-
 statore lege vel iudice normam impositam, is
 primum reddendæ rationi obnoxius extat: vt
 argu. l. 2. ff. de neg. gest. l. 1. in prin. ff. de tuto.
 & cura. datis ab his s. œconomos. in authen.
 de sanctiss. episcopis. col. 9. clem. quia contin-
 git. de relig. do. † Verum etiam ignominia no-
 tatus, quod dolo aut culpa rem gessit. instit. de
 suspe. tut. s. suspectus autem. & l. impuberib.
 s. si fraus. ff. eod. tit. nonnunquam animæ de-
 trimentum incurrit: Matth. 24. & 25. in fi.
 & idcirco ante omnia imitetur episcopum, qui
 à lege commissarius & executor est constitu-
 tus. eum enim oportet prudentem esse non so-
 lum diuinarum rerum, verum etiam secula-
 rium, vt in c. qui eccle. & c. si quis pontifex
 36. dist. quod docuit Apostolus ad Timoth. 1. 3.
 c. & in Exod. 14. legimus quod pontifex ra-
 D 3 tionale

tionale ferebat in pectore, quod Gratianus 36. dist. 8. ecce. 14. authen. cum firmavit, sunt igitur omnes hi prudentes, sicut serpentes, ut inquit dominus Matth. 10. eorumque prudentia in his precipue consideretur.

- 3 † Primò qualitatem & quantitatem rei legatæ inspiciat, quæ suæ fidei ac dispositioni commissa est. Nam si res parua, vilis, ac modica est, haud contractandum seu dubitandum est: ut l. si debitori. ff. de iudi. c. & si quaestiones. de simonia. † Item, quia in paruis rebus non proceditur ordine iudiciario, sed leuato, ut aiunt velo & omni scrupulositate sedata: ut in l. de submersis. C. de naufragijs & submersis. libro 11. & authen. nisi breuiores. C. de senten. ex breuiculo recitandis. Neque præterea dedecus ex his vel infamia sequi solet. l. si oleum. ff. de dolo. bene facit de consecra. dist. 1. c. reuera. & ff. de in integ. resti. l. scio. Quinimo si
- 5 quis scripulus oriretur vel macula videretur, is iure amoueri, & sordes affirmante commissario, dilui facere potest? ut not. per Pe. in. l. si quis pro redemptione. C. de don. & l. orphanotrophos. C. de episcop. & cler. per Sali. in l. nulli.

nulli. C. de episcop. & cler. per Spec. in titu.
 de instrum. edi. §. nunc verò aliqua. versi. vo-
 candum & per Ioan. And. & Dominicum.
 c. fin. §. 1. de testam. lib. 6. Si verò res magna
 ratione summa: vel quantitatis, quæ ordina-
 rium exquirat examen: vt in authen. offeran-
 tur. C. de litis contest. & c. 1. & 2. de litis
 cōtest. vel ardua ratione status vel dignitatis,
 seu principatus: quæ maiores iudices exigit:
 vt. C. vbi causa status. & in titu. si de feudo
 marchia, ducatus, vel comitatus. col. 10. vel
 implicita litibus aut varijs negotiationibus, de
 quibus in tit. ff. & C. de legitiosis. & in auth.
 sed cum testator. C. ad l. fal. & c. 1. de iure
 patro. lib. 6. contemplari debet, quod se oportet
 in foro contentionibusq; versari: tamen
 contra scriptos hæredes vt eos cogant: tamen
 contra debitores, vt eos exigant: se quoq; co-
 ram iudicibus à legatarijs & fideicommissa-
 rijs dextra leuaq; pulsandos: sibiq; vtendum
 opera, patrocinijs, consilijsq; aduocatorum,
 procuratorum, sollicitatorum: aliarumq; per-
 sonarum, de quibus in titulis de postulando, de
 suffra. & l. si verò non remu. & l. si nō remu-

nerandi. ff. man. l. falla. C. eod. l. fi. ff. de testi.
 & l. 1. §. aduocatos. ff. de var. & extraord.
 cog. quod fieri non solet sine magno labore, cu-
 ra, vigilijs & expensis: quæ de ipsis heredita-
 tibus quoniam non educuntur, impendendum
 7 est sepe de suo, quod non facile retrahitur. † Cō-
 siderare debent qualitatem personarum: qui-
 bus exequi debent. Nam aliter soluitur & sa-
 tisfit pauperi ac inopi, qui pauco cōtentus præ-
 senti, integram non audet tangere portionem:
 & nisi prator occurrat, decipi consuevit: vt
 l. cum hi. ff. de transac. & l. de alimen. C. eod.
 tit. Aliter verò soluitur diuiti ac opulento:
 cui detracto etiã birreto, vix loqui possumus,
 neq; satisfit, etiam si debitum mittatur ad do-
 mum, sed pendere oportet debitum etiam cu-
 mulatiore mensura cum omnibus vsuris & ac-
 cessionibus: si quando post morulam solutum
 est: vt l. mora. & l. videamus. ff. de vsu.
 8 † Aliter quoq; ecclesijs, hospitalibus, pupillis
 collegijsue, pijs miserabilibusq; personis: qua-
 lasa iuuantur sepiusimè quiq; circumscribi
 non debent: vt in titu. ff. & C. ac extrã de
 in integ. restit. & de minoribus, quibus sine
 tutori-

tutoribus & curatoribus, ac iudicis decreto, soluendum non est: vt satisfaciens plenissimam possit consequi liberationem: vt instit. quib. alie. licet. §. fin. & l. sancimus. C. de admi. tutor. Aliter quoq; legatum præstari extraneis debet: quoniam testator hoc voluit: & aliter filijs, parentibus, patronis, vxoribus, maritis, reliquisq; coniunctis: quibus etiã ultra voluntatẽ equitas etiã ac pietas debitũ facit, quod dicimus naturale. † Cõmissarius attendit etiã locuples an sit hæreditas optimeq; soluẽdo: an verò exilis & tenuis, quoniam si amplæ sunt facultates, legatũ parũ ac mediocre deduci facile atq; persolui potest, quoniã dici solet, quod in maiori summa minor inest l. 1. §. si quis ita. ff. de verbo oblig. l. diem proferre. §. itẽ queritur. ff. de arbit. Et in toto inest pars, & in corpore ius realis seruitutis vel vsusfructus videtur inesse. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. l. si quis cum totum. ff. de except. rei iudi. l. vsusfruct. est pars. ff. de vsufu. benefacit. l. si quis locuples. ff. de manu. testa. modo res clara & liquida neq; creditorum nexibus obstricta sit: vt in titu. de pigno. & hypothecis. rei enim

D S tantum

tantum abesse videtur, quantum extitit ob-
 ligata. ff. de neg. gest. l. si quis mand. & ibi
 glos. alleg. concor. Si verò hereditas inops atq;
 (vt ita dixerimus) ieiuna, non facile quod
 præstandum est, potest ad inueniri. † quoniam
 super non ente, non potest fieri dispositio: vt
 not. in c. ad audientiam de eccle. adifi. per Car-
 di. in repe. c. literas. de restit. spon. Bart. in l.
 Gallus. s. ille casus. ff. de libe. & posthum. l.
 pen. ff. de leg. primo. Et ideo non est curandum
 de nomine, nisi habeatur effectus: vt not. in
 authen. de priui. do. hæreti. mulie. non præstan.
 gloss. in verbo: imposuit. col. 8. benefacit. l.
 omnes. s. Lucius. ff. quæ in frau. credi. & l. in
 frau. ff. qui & à quibus. & instit. eod. tit. s. si
 quis in fraudem. vnde iuxta Salustij sententi-
 am, frequenter culpa negotij, ad dispensatorem
 reijcitur, qui vel maximo cū labore res ad ef-
 fectum perducit: aut dolo & culpa in rebus
 versaturus ab omnibus æstimatur, quæ opinio
 non parum attenditur: vt not. gloss. in l. con-
 sensu. C. de repu. & l. in edibus. s. fin. ff. de do-
 na. Magnitudo † verò & minoritas ipsius cõ-
 missariæ vel hereditatis aut patrimonij ex
 quali-

DE EXECVT. VLT. VOLVN.

qualitate rerum & personarum consideranda est: iuxta ea, quæ dicit text. in l. sed & si susceperit. in prin. ff. de iudicijs. & not. docto. in l. admonendi. ff. de iureiurando.

Executor suam † debet considerare 12
 personam. nam aptior ad aliena negotia gerenda, qui diues est, sibiq; sufficit, quam is, qui pauper victum sibi opera quærit quotidiana: quoniam qui non habet, dare non potest, vt l. traditio. ff. de acquir. rerũ do. 1. q. 7. Daibertum. Aut si quid dare is potest, à seipso, vt vult charitas ordinata, debet incipere: vt l. 1. C. de serui. & aqua. dummodo alteri non noceat: vt l. 1. §. idem aiunt. ff. de aqua plu. arcen. Item, scire debet, an solers, an verò negligens sit: † quia culpa, quæ in re propria toleratur, 13
 in re aliena damnatur. l. si constante. §. si maritus. ff. solut. matrim. & ibi notat. Item, an pluribus liberis, administrationibusue implicitus ac obnoxius sit: quia pluribus intentus, minor est ad singula sensus: vt l. quisquis. C. de postu. l. fin. C. de assesso. c. cum non ignores. de præbendis. c. quia nonnulli. de cleri. non residen. An verò vacuus, idoneus
 & aptus

& aptus sit, qui cum hoc particeps sit civilis
 societatis, ipse tenetur, quod sibi superest, alijs
 erogare: sicut etiam vellet proximum suum
 sibi constituto in necessitate sibi subuenire, hac
 enim diuina lex est, quæ scripta est Matt. 7. c.
 & in decre. 1. distinct. c. 1. Vnde Ambro. in
 lib. de offi. inquit, non satis est bene velle, sed
 etiam bene facere. Nec satis est iterum bene
 facere: nisi id ex bono fonte, hoc est ex bona
 voluntate proficiscatur. Vnde idem subdit: pa-
 sce fame morientem. quisquis enim pascendo
 hominem, seruare poteris, si non paueris, occidi-
 sti: vt in decret. 86. distinct. non satis. & c.
 4 pasce. † caret enim splendore virtutis, quam
 clementiam appellamus, qui potens bene face-
 re, viscera misericordiae non aperit: vt ibidem
 inquit Hiero. tantoq; magis, si parentibus, &
 alijs sanguine coniunctis, si facultatem subue-
 niendi naetus, non adiuuat, sed derelinquit, vt
 ibidem legitur, & l. veluti. ff. de iustitia &
 iure. Cogitetq; sibi legum aut canonum docto.
 5 siue philosophiae moralis † aut oratoriae artis, à
 quibus non theologica distat sapientia, id do-
 num sibi diuinitus esse concessum, non vt illud

DE EXECVT. VLT. VOLVN'

recondat in terra. non vt ponat sub modio: sed
 vt ponat super candelabro, vt iuuet alios, qui-
 tūmue valet, vt proffit. Idemq; dicendum, si
 exercitatus ac practicus alias commissarias
 tractauerit, executusue fuerit laudabiliter.
 † Vnde solet dici, quod ab assuetis nō fit passio. 15
 Sed potius id artificium per exercituum susci-
 pit incrementum, vt l. leg. fernis. §. ornatrici-
 bus. ff. de leg. 3. Quod si prorsus ignarus existit,
 aut rudis, & inexpertus, non suis viribus confi-
 dat: nec temerē in altum vela deducat, sed
 consulat peritiores: vt l. nec supina. & l. re-
 gula. §. sed iure. ff. de iur. & fac. igno. l. 1. 2.
 & 3. C. eod. titu. l. iuris ignorantia. C. qui ad-
 mitti ad bon. pos. possunt.

Cogitare debet ipse commissarius,
 † executōrue designatus, an solus vnicusue sit 17
 deputatus, an verò cum alijs socijs, collegis
 participibusue. Quoniam si solus, liberior eius
 erit voluntas, neq; habebit alterius expectare
 consilium, quoniam segnius expediunt commis-
 sa negotia plures, & etiam quia multitudo
 principantium, est mala: vt 12. Metaphysicæ.
 & l. fin. in fin. ff. de rerum diui. Si verò plures
 sint con-

sint constituti aut collegium, vel vniuersitas conferendi, consultandue, maior habebitur commoditas. vnde quoniam dicitur, ve soli, quia si ceciderit non habebit subleuantem, vt 81. dist. c. in omnibus. & ibi est gl. bona, & de pœnit. dist. 2. quando. Quanquam communio soleat discordias & plura in commoda parturire, vt l. cùm pater. §. filiys matrem. ff. de leg. 2. l. ne in plures. ff. de exercitoria. & in proœmio. ff. §. & ante quidem.

- 18 † Si nominatus & designatus executor se inopem, vel rudem, ac inexpertum, vixq; sibi suisq; sufficientem: negotium verò suæ fidei curæq; commissum arduum, magnū, difficileq; fore cognoscit, & se solum, vel cū collegis oneri adiuncto imparem, melius, tutius, salubriusq; est, vt hoc minimè acceptet officium. Quinimò expressè refutet atq; repudiet, neq; legatū mūnū sue suscipiat, agatq; quò tacitè illud suscepisse videatur. Quinimò, si grauius † in iudicio vel ext. cogatur, vel vrgeatur, cōpareat & excusationes proponat, sicut creati tut. vel cur. facere cōsueuerunt: vt in tit. ff. & C. de excu. tut. vel curatorum modò illæ sibi competāt excusatio-

nes vel aliqua ipsarum. sic enim illi melius eueniet, quam si ob dolum vel ob culpam tanquam suspectus amoueretur, aut post gestum negotium obnoxius rationibus reddendis in proprijs facultatibus laceraretur.

† Si executor viderit nullam sibi excusa- 20
tionem posse competere, & charitatis ac equitatis vinculo se adstringi ad officiũ hoc onusq; suscipiendum, non debet vlllo metu frangi, neq; perterreri, sed magno & elato animo lætaq; fronte id suscipere atq; complecti. Quoniam libens spontanea q; susceptio, gratior Deo & hominibus esse indicatur, sic q; ipse legi, sic defuncti iudicio, sic legatarijs & fideicomis- sarijs æquè satisfaciet. Et præmium à testatore relictum iuste suscipiet, & à Deo maximo & optimo securus expectet modo tria sequentia præcepta suscipiat.

† Et executor ipse voluntatem defuncti 21
speculetur, & sequatur seruet ac impleat, quo ad se fieri potest: tota enim authoritas sibi ex illa sumenda est. Hic tota vis finisq; consistit.

† Sicut enim procurator mandati fines tueri 22
atq; seruare compellitur, si argui damnariq;

non

non vult: vt l. diligenter. ff. mand. & instit. eo. tit. §. 1. sicut delegatus iudex rescripti formam iubetur intueri: vt c. cum dilecta. de rescript. l. iudicium soluitur. ff. de iudicijs. sicut etiam, qui ex compromisso vim, auctoritatem, libertatemq; solet suscipere. l. non distinguemus. §. de offi. ff. de arbit. l. ne in arbit. & l. cum antea. C. eod. Sic etiam ipse commissarius seu executor omnia ex voto ac voluntate testatoris debet implere: modò illa voluntas non sit probrosa, inhonestàue legibus inimica: vt l. conditionibus. la. 1. & 2. & l. seq. & l. quidam in suo. ff. de condi. instit. & l. si cum dies. §. compromisso. ff. de arbitris.

- 23 Qui executor est factus, si per testatorē vel iudicem sibi nullus modus neq; mensura prefixa est, tunc id exequatur, vt faciat quod sibi per leges licet, aut canones: nam sicut nulla res humana est, quæ non casareis legib. sit diffinita: vt in toto titu. ff. & C. de legib. ita nullæ, quæ non eccle. consti. decidi possint:
- 24 vt c. super spec. de priui. & idem puto de Theologia, ad quam moralis Philosophia tota se declinavit. Quoniam illa est legum parens & alumnus

Et alumna. Et idem sentio, si quis præclarus fuerit orator, qui omni doctrinarum genere ac præsertim cumulatus esse debet: vt Quintilianus Et Cicero meminerunt. Igitur executor in his per se, quantum potest inspiciat. Quod si per se, id nequit absoluerè, peritiores consulat Et sapientum incumbat responsis. neq; aliter ad dextram sinistràmue declinet, aut grauando heredes vel legatarios, aut nimium molliendo, sed stateram gestet in manibus: Et ius suum unicuiq; distribuat.

† Et nouissimum erit consilium commissario 25
Et executori, quem præstantissimum esse nos volumus, vt omnibus præscriptis modum, venustatem, formamq; adhibeat, quibus cum maturitate ac decore queant procedere, ne hac quam cupiuit laude fraudetur, obseruet enim in primis quid in re ipsa à se vel ab alijs solitum Et obseruatum est. habet enim maximam in rebus vim mos Et consuetudo vt in. d. c. mos. Et. c. consuetudo. l. de quibus. Et. l. inueterata. ff. de legibus. l. more maiorum. ff. de iurisd. om. iudi. C. que fit longa consuetudo. l. 1. Et 2. Et. c. si. de consuetudine. Quòd si nihil vsitatum

E inue-

inuenerit adhibeat rationem loci, & temporis personarum ac rerum: nec seueritatem rigoris, neq; mollitiem æquitatis: sed quod intercurrit, admittat. & quod honestū pulchrūque sit, licere consideret: iuxta ea, quæ not. in. l. & silegibus. C. si contra ius vel utilitatem publ. prætor. §. 1. ff. de ope. no. nun. l. 3. §. in bello. ff. de re mili. 41. distinct. c. 1. de statu regul. eaque. & c. cum quis. de senten. excommuni. libr. 6. Et hoc genere libasse sufficiet.

26 † Quæro modò secundo, quid agere debet testamentarius executor? Ego in hac re, vt clarior res fiat, primò responsum breue compendiosumq; præstabo. Deinde singulas partes recedendo incidentes tollam dubitationes: ita quòd omnibus supputatis res lucidissima remanebit. Debet enim executor testamētarius, velut belli optimus Imperator, postquam se ducem nouerit designatū, scuto & thorace se præmunire, signiferos & bellatores colligere, hostes inuadere, pugnandi copiam illis præbere, manus conferere, consequi q; victoriam: eamq; veluti prædam diripere, partiri, triumphoq; perportiri. Debet enim primum officij sui munus aut
spont

DE EXECVT. VLT. VOLVN.

sponte vel ex mandato suscipere. De hinc debet cautiones offerre, quo securius agere ac conueniri possit. Et debet inuentario singula conscribi facere, ne veluti prædo velit aufugere. Postea colligas seu commissarios, si qui sunt, euocare: cum illisq; de re gerenda deliberatè consulere. Quintò sequatur, hæredum legatariorum, fidei commissariorum, & debitorum hæreditariorum oppugnatio. Sextò, erit eorundem ac sui iusta defensio. Septimò, hæredes ac legatarios in possessionem ex ordine inducet. Octauò, defuncti bona vendet ac commutabit. Nonò, distribuet. Et decimo villicationis suæ laudabitè debeat reddere rationem.

S Y M M A R I V M.

1. Executor testamento decretus, an sponte officium subire debeat, aut possit.
2. Iudicis authoritas maxime conuenit in executionis munere subeundo.
3. Executor cautionem præstare & offerre vltro debet, nulla vi coactus.
4. Cautionum species.
5. Executor cautionem præstare debet legitime, non vitiose.
6. Executor testamentarius quatuor cautiones præstare debet quæ patent. ibi. & nu. 7. 8 & 9.
- 10 Tutor & curator an teneantur de iudicatò soluendo: rem item ratam dominum habiturum.